

פנים בסלע

מתוך רומן בכתובים

"מי שנדחק אל הקיר ומילים הן כל נשקו, ישתמש בהן
 בייאושו כמוצא אחרון, יטיח אותן — לא לכל הכיוונים
 האפשריים — אלא פקוח עיניים והלום קרב אל עבר המטרה
 היחידה אשר מסמן עבורו המוציא לאור, האויב הדמיוני
 הגרוע מכול, המוציא לאור של השיממון."

בחור אחד הסתובב לו, אחד עם תמימות על גבול הטיפשות. הוא היה מטפס על כל מיני חורבות וגרוטאות בהתלהבות ילדותית. אם בעבר זקני השבט היו נוזפים בו במקרה הטוב או מפליאים את מכותיהם במקרה הרע, הרי שהיום המבוגרים המגניבים מחייכים נוכח הילד החמוד שמבלה באמת "כמו פעם" בחוץ ולא רק בווה במסך מהבהב כמו כולם. כך התייחסו אליו השכנים, וההורה האמתי שלו היה נבֶּלָה מהסוג הישן שלא התבייש להפליק לילדו תוך כדי כך שהיה מוציא את האבנים המזוהמות שהלה אגר בכיסו בכל אחד ממסעותיו המרתקים. באחד הימים ניגש לרועי טיפוס שנראה לו מאוד מבוגר. הוא לבש חליפת קטיפה אדומה ועניבת פרפר מגוחכת שרועי לא ראה מעולם במציאות אלא רק בסרטים ישנים. הוא נראה לרועי כקריקטורה מהלכת עם פאות לחיים לבנות, עיניים כחולות בהירות, זקנקן צרפתי מחודד וכרס לא קטנה עבור איש שלא התנשא מעבר לתחתית סנטרו של רועי. בכל זאת, רועי הרגיש קטנטן לידו. ג'ון (זה לא היה שמו האמתי אך רועי היה משוכנע שכך יש לקרוא לו אחרי שקרא בפעם המיליון את אי המטמון) פיטם לעצמו מקטרת ורועי צבט את עצמו לאשר שאינו חולם. אלמלא היה מדובר בחלום מבויס-רע, הקריקטורה המפוקפקת תציע לילד ממתק אסור והוא ייפול במלכודת.

"רוצה פיסטוק?", הזקן הוציא שקית חומה מהכיס, כמו היה לו עוד מקום בפה לנשנש משהו, תוך כדי עישון. רועי החל להתרחק ואילו ג'ון מצא לו איזה סלע לא מחודד מדי להתיישב עליו. הוא הניח את השקית החומה לצדו ובהה ברועי מתרחק מהמקום. ממרחק בטוח, רועי עצר והביט בו מִפְּרִיחַ עֶשֶׁן ומתבונן בו בחזרה. ממצחו נטפה זיעה, בעוד שג'ון התענג על עוד שאיפה ועוד לעיסה. בסופו של דבר החליט לחזור הביתה. בדרכו חזרה דאג להפיל כמה אבנים מכיסו, שברי סלעים לבנים שמתוכם בצבצו נימים אדומים. אלו היו חיות המחמד שלו שאביו, לדבריו, העדיף לזרוק מהבית במקום לזרוק אותו. הוא נשכב על מיטתו וְהָנָה, שעות ארוכות. לכתוב, לכתוב – זה כל מה שנותר. הוא קרא בפייסבוק דברי אידיוט שאמר כי סיפורים הם חוויות, והקשיב לזמר ששר על סיפורים כתרגילים בבדידות. זה התאים לו, האפלוליות הזאת בה חשב לכתוב ספר שלם שאיננו אלא רק ההקדמה. בראשו של נער זה נשמע חדשני והוא התפעל מהמקוריות שבדבר, לוותר על העלילה ולכתוב הקדמה ללא המשך. ובכלל, הוא מצוין בהתחלות. אחר כך נוצר חלל ואין דרך להמשיך. הוא קרא על דרכים שבהן ממשיכים, אבל מבחינתו זאת לא הייתה אפשרות של ממש. במקום לישון, כתב כותרת שעוטרה בסוגריים מרובעים ואחריה משהו שדמה ליומן שנשכח ונפתח שוב לאחר שנים רבות:

"בשתיים לפנות בוקר נדדה שנותי. אין בכך שום חידוש בעולמי אלא שהפעם המחשב הנייד שלי מיאן להתחבר לאיזו רשת בסביבה זרה, כך שנותרתי עם עצמי ללא היסח דעת מבורך (או מקולל) ונאלצתי לשוב לאותו שדון מאובק מימים ימימה, ה־ספר. אולי אינני צריך להיות דרמטי לגבי ה־ספר, שהרי כבר כתבתי שניים, מאובקים ונשכחים. לו היו נדחפים כאחרים בערמות הזבל המקובלות באזורנו, אין ספק שהיו נפסלים מהעדר עלילה אחידה, סגנון כתיבה ובעיקר עניין לציבור הרחב. פֶּה יש לבריות והולכות הן רכיל, ואני ממשיך מבלי להסביר מדוע אני עדיין מתעקש על השלישי, שבו, שומר-שמים, אכן תהיה סוף-כל-סוף עלילה של ממש. המסקנה הגרועה ביותר בעניין תהיה שלאחר שני ניסיונות נואשים, נכנעתי לדעת הקהל הדמיוני והזועק בראשי: 'עלילה! עלילה! תעתע עם מילים!'. מי שנדחק אל הקיר ומילים הן כל נשקו, ישתמש בהן בייאושו כמוצא אחרון, יטיח אותן – לא לכל הכיוונים האפשריים – אלא פקוה עיניים והלום קרב אל עבר המטרה היחידה אשר מסמן עבורו המוציא לאור, האויב הדמיוני הגרוע מכול, המוציא לאור של השימון".

רועי נעצר, השעה התקרבה לארבע בבוקר והגלולה שאמורה הייתה להרדים התפוגגה באוויר, יחד עם עייפותו. עוד הקדמה הלכה לטמיון. ומדוע לא? ההקדמה היא כל מה שחשוב בעיניו. היא התמצית המכילה את כל ההמשך. היא איננה מנת פתיחה אשר מומצאת כאמצעי טכני לגרות את תאבוננו וגחמותיו של הקורא הדמיוני. הוא לא חפץ לגרות בשום אופן, או גרוע מכך, כמעשה לוטראמון, העדיף להבהיל את הקורא. "ברת, ברת, אין לך עניין פה". אך כיצד יוכל, במקום להתקדם מההקדמה, דווקא להרחיבה עד בלי די? שמא העובדה שהחור הקטנטן שבו חי עטף אותו לחלוטין, ללא שום דרך להימלט, תיצור עבורו מעין בור מטונימי גדול דיו שהקורא לא יוכל להימלט ממנו. זו פנטזיה ילדותית, חשב, הרי כל קורא יכול להימלט, לא? העלילה אמורה לשרת אותו,

כביכול, היא נוצרה למענו כמיתוס, כסם מרדים ממכר. אני די בטוח שלאחר שאֶקְבֵּר ביום מן הימים, מישהו ישמח לספר עליי סיפור עלילתי במקום הרסיסים שהותרתי בשתי הפעמים הראשונות, ויותר ממני איזו פיסת עלילה שתספר איך ביום אחד כפתה זו עצמה עליי ובכוח רב, בלית ברירה, החזרתי לה שירות דוב בשִׁקָּחָה. שכחה היא מה שמחזיק אותנו בחיים, אבל – אני מקדים את המאוחר. הוא שרבת כך לעצמו והוסיף עוד נקודתיים: האויב הישן הזקן והנרגן אורב מַעְבֵּר לפינה – הסיפור. בינתיים הוא כתב כך, "הקורא הדמיוני התעייף ופסק מלקרוא". הוא שמח בתחבולתו זו, לעייף את מי שעדיין איננו קורא ובדיוק בנקודה זו יתחיל הסיפור האמתי. הוא השתעשע במטאפורה "לירות בנגמ"ש הספרותי" שהפכה לפופולרית בתרבות היריות שלנו. זהו קצה-קצהו של רעיונו הראשון, ורועי התלהב ממנו במשך שעות רבות, גלגלו בראשו שוב ושוב. הוא חשב לרמות את מי שאסור לרמות ומבלי לדעת שרק התסכול מחזיק את הכתיבה בחיים.

ג'ון נמצא באותו המקום שעזבו, כמעשה שטן, גם ביום המחרת. הוא ישב בין סלעי המחצבה, עם עֶרְמַת הפיסטוקים שלו תחובה בשקית חומה ומקומטת, ולעיסתו המתמדת נעצרה מדי פעם רק לטובת יניקה תוקפנית ממקטרתו. רועי השתעשע שוב ברעיונו הכפייטי כי יכתוב הקדמה בלבד, כמחאה. ההתחבטות ברעיון אפשרה לו לעמוד שם מספר רגעים, לחלום בהקיץ מבלי שהעז להתקרב. הזקן חיכה לו כמו בסיוט, בחליפתו האדומה שנלקחה לא־מכאן. בחום הארור הזה של יולי, עם כובעו הטיפשי – מגבעת אדומה ההולמת עד כדי גיחוך חליפת קטיפה אדומה. הוא בטח חושב שיש לו סגנון או משהו, הרהר רועי, בעוד רוחו נעה אָנָּה וְאָנָּה, בין גיחוך לחרדה. הוא ספר את מספר הפריטים האדומים והוורודים שעיתרו את הליצן הזה, החל ממטפחתו הבולטת מעט מכיס המקטורן שלו, כלבוש הזקנים, כך המשיכה מחשבתו המיותרת להתגלגל אל תוך מקל הליכה שהיה מונח לצדו של ג'ון, חפץ שהיה בעבר סמל מעורר כבוד וכיום כל מה שנותר ממנו הוא בדיוק כל מה שנותר מהזקן הזה בעיני רועי, כלום אחד גדול. רועי לא הצליח להתרחק משם. היה זה כמו לצפות בתאונת דרכים, לא היה אפשר לפספס את זה.

להיתפס בלטישת עיניים, זאת לא אָבָה. תחת כך עשה עצמו מתעניין בסלע זה או אחר, מביט לפה ולשם כמו נקרה בדרכו מינרל יקר ערך. בפעם הראשונה בחייו היו הסלעים לא יותר מאשר גרוטאות של כלום. אור־אז החל מיאוס גדול לחלחל בו, ברגע בו ניטל מהם העניין הפכו האבנים הללו לזוועה מחודדת וקשה ואילו כל המכות שחטף בגין תאוותו המוזרה שפיתח הִדְהִדוּ כעת שבעתיים, לא הכאב הפיזי כמו הבושה הנוראית שתמיד מתלווה אל המוכה. "אבנים, לעזאזל. אבנים", מלמל לעצמו. בינתיים, ובוותי העין, החל להבחין במעין מחזוריות משונה אצל ג'ון: חמישה פיסטוקים, עשר שאיפות מקטרת. איך לא נמאס לו לאכול את זה, תמה. על כל פנים, ג'ון המשיך בשלו שעה ארוכה ועניינו המעושה של רועי בסלעים הפך מעיק מרגע לרגע. הוא שוטט לאחור, עשה עצמו מתרחק מהמקום ואז חזר בוותי אחרת. בכל פעם בדק, האם מעגל הפיסטוק והטבק ממשיך בעינו ואכן המשיך הלז ללא הרף. זה מטורף, חשב, מטורף לגמרי. הוא חזר הביתה בלי אבנים בכיסיו ובלי תשובות חדשות, ואביו חיכה לו עם אותו ריטואל מעיק. באותו לילה

לא הצליח להירדם. תמיד נדדה שנתו, אך הפעם דמותו של ג'ון רדפה אותו. לשווא ניסה לחשוב על דבר-מה אחר, כשד אחז בו הפיסטוקאי והתווה מעין מעגל מרושע ברוחו, לחש על אוזנו ללא לאות כפוליטיקאי שסרח. כאשר עצם את עיניו ראה אותו מרחף ומתרסק, שוב ושוב. ישנן מחשבות שלא מובילות לשום מקום, אמר לעצמו, הן תוקעות אותך בבור ואין להן שום משמעות. ניסה להסיח דעתו ולחשוב על גיבור העלילה. הדמות המרכזית, הלא היא המרכיב החשוב ביותר בעלילה, דומה לחבר דמיוני אך מפותחת מעט יותר ממנו, ואם היא טובה במיוחד אזי מדובר בחבר דמיוני אידיאלי במיוחד. הוא מקלל כך מבלי לדעת מדוע, כמו נתקעה שם המילה במקרה. וכיצד אותו חבר בא לעולם? מחוויות אישיות, ענה לעצמו ושוב קילל כתשובה, חוויה בתחת שלי. ואז חשב על הקרקע הפורייה המצמיחה קללות, הלא היא הבריחה מהמילים הארוכות שלו, המילים הארוכות-מדי, אבל זאת דרכו או הדרך המהירה לגיהנום, ישתוק או שיאריך זמן כצער עצמו.